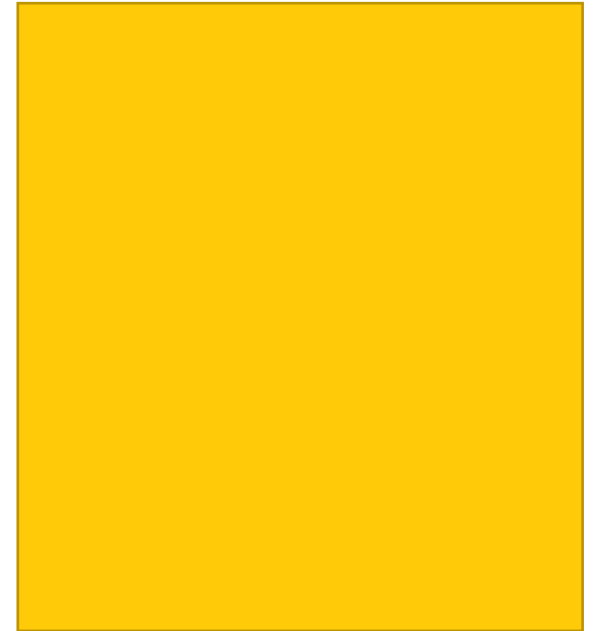

Podstawy programowania

Laboratorium 4

Anna Prusinowska

Tablice

Po co są tablice?

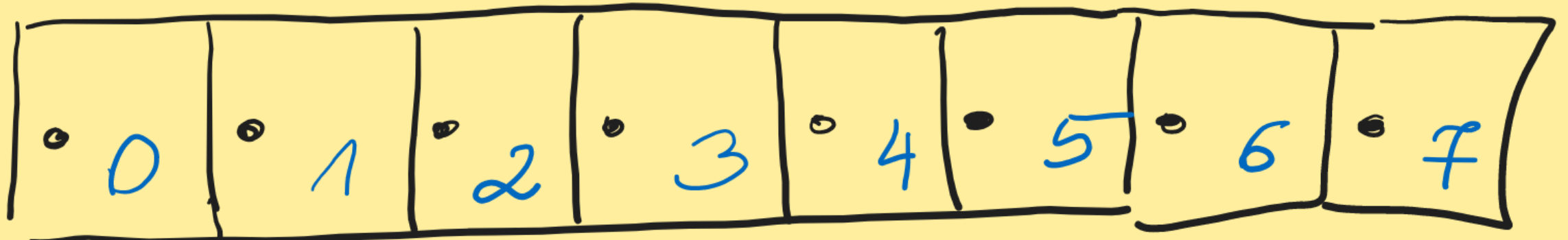
Cieężko wyobrazić sobie program księgowy, w którym można zarejestrować tylko jedną fakturę lub sklep internetowy, gdzie można mieć tylko jeden produkt w koszyku.

Aby uniknąć takiej sytuacji każdy program komputerowy operuje na zbiorach danych np. na zbiorze faktur albo zbiorze przedmiotów w koszyku.

Przykład z życia wzięty

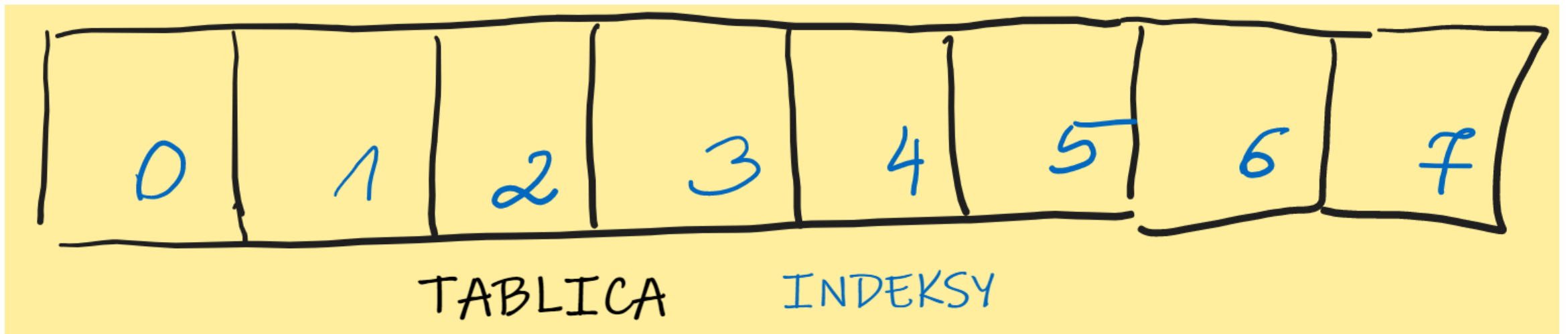
Wyobraź sobie, że chcesz uporządkować rzeczy w pokoju. Aby to zrobić, zamierzasz wykorzystać szafki – do każdej schowasz jakieś przedmioty. Ponieważ szafki są takie same, dlatego dla ułatwienia ponumerujesz je.

Ponieważ jesteś informatykiem, numerację rozpocznieś od 0.

Przykład z życia wzięty

Taki zbiór przedmiotów, uporządkowanych w szafkach, możemy porównać do **tablic**.

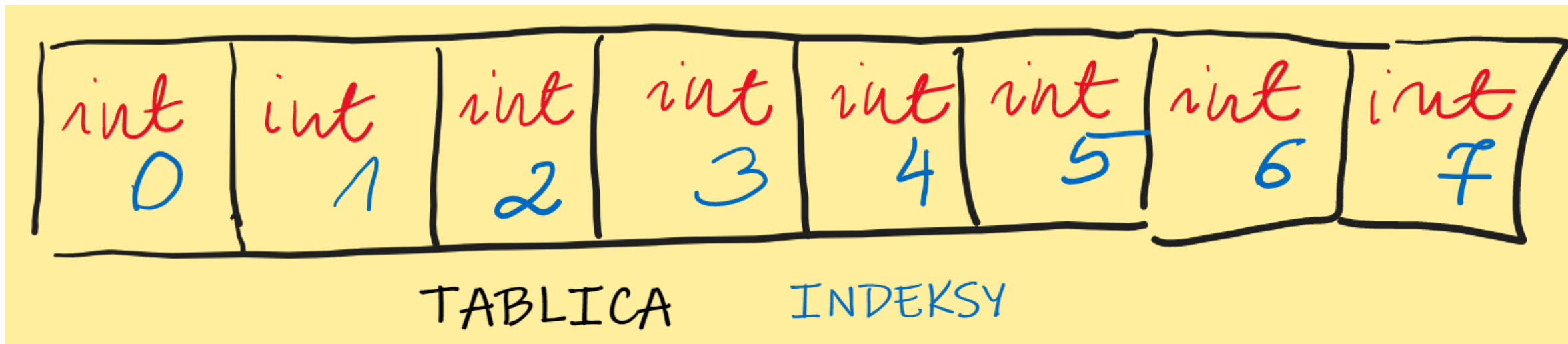

Tablica - definicja

Tablica to zbiór (ciąg) elementów **tego samego typu**, które zajmują ciągły obszar w pamięci.

Tablica jest **typem pochodnym**. Oznacza to, że bierze się jakiś typ (np. int) i z jego elementów buduje się tablicę. Jest to wtedy tablica elementów typu int np.

int nazwa_tablicy[8]

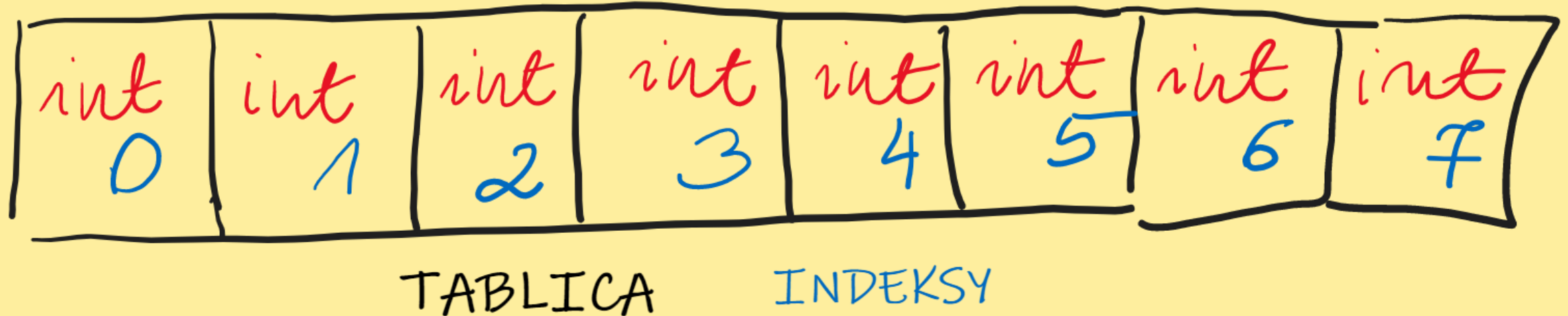
Tablice – zapamiętaj!

- Rozmiar definiowanej tablicy musi być stałą całkowitą (większą od zera).
- Rozmiar tablicy musi być znany już w trakcie kompilacji – kompilator musi „wiedzieć”, ile miejsca ma zarezerwować na daną tablicę np.
  - `char znak[40]` // znak jest tablicą 40 elementów typu char;
  - `float liczba[3]` // liczba jest tablicą 3 elementów typu float;
  - `unsigned long kot[1222]` // kot jest tablicą 1222 elementów typu unsigned long.

Tablice - zapamiętaj!

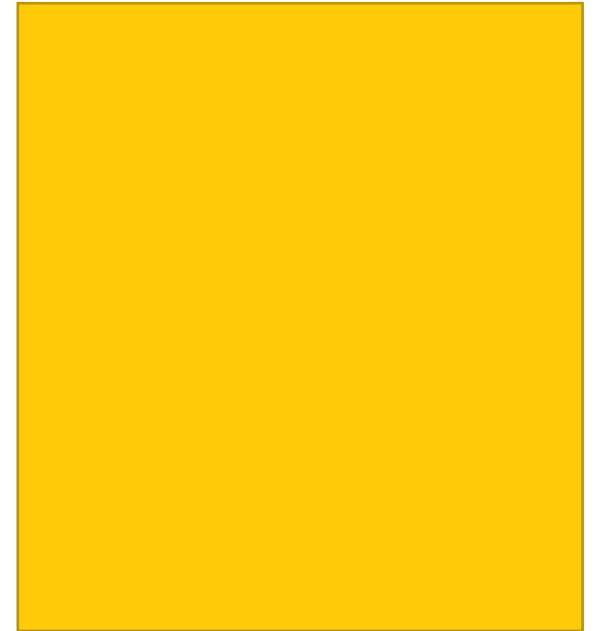
Numeracja elementów tablicy zaczyna się od zera.

Np. tablica **int tab[5]** to tablica 5 elementów typu int, a jej elementy to: **tab[0]**, **tab[1]**, **tab[2]**, **tab[3]**, **tab[4]**.

Tworzenie tablic

Tablice można tworzyć z:

- typów fundamentalnych (poza void);
- typów wyliczeniowych (enum);
- wskaźników;
- innych tablic;
- klas (obiektów, zdefiniowanych przez użytkownika);
- ze wskaźników do pokazywania na składniki klasy.

Inicjalizacja tablic

Inicjalizacja tablic

Tablicę można zainicjalizować w momencie definicji np.

```
int wiek[4] = {6, 77, 81, 2};
```

Wynikiem powyższej inicjalizacji będzie:

wiek[0] = 6

wiek[1] = 77

wiek[2] = 81

wiek[3] = 2

Element wiek[4], a także każdy inny, poza powyższymi (np. wiek[1000], wiek[1000000]) – nie istnieje!

Inicjalizacja tablic – inne sposoby i przykłady

- `int B[4] = {13, 4};` `B[0]=13, B[1]=4, B[2]=0, B[3]=0` – wszystkie pozostałe wartości poza podanymi explicite wynoszą 0;
- `int D[ ] = {0, 1, 2, 7, 4, 6};` kompilator przelicza, ile liczb podano w klamrach i rezerwowana jest pamięć na tę liczbę elementów.

Przykład 4a

Tablice

Przykład 4a: Wypisz wszystkie wartości przechowywane w tablicy *imiona*.

```
3  #include <iostream>
4  using namespace std;
5
6  int main()
7  {
8      string imiona[6] = { "Helena", "Zbigniew", "Andrzej", "Marek", "Zofia", "Julia" };
9      for (int i = 0; i < 6; i++) {
10         cout << imiona[i] << endl;
11     }
12 }
```

Konsola debugowania programu Microsoft Visual Studio

Helena
Zbigniew
Andrzej
Marek
Zofia
Julia

E:\PJ_PRG\LABORATORIA\Lab 4\Lab4_Przyklady\Lab4_Przy
.
Naciśnij dowolny klawisz, aby zamknąć to okno...

Tablice znakowe

Tablice znakowe

- **Tablice znakowe** służą do przechowywania znaków (np. liter).
- Teksty w tablicach znakowych przechowuje się tak, że po ciągu liter (ich kodów liczbowych) następuje znak o kodzie **0 tj. null**. Oznacza on, gdzie kończy się ciąg liter.
- Ciąg liter zakończony znakiem null nazywa się **string** lub **C-string**.
- Niewymienione w tablicy elementy inicjuje się do końca tablicy zerami.

char word[137] = { "nej!" };

h 0	e 1	f 2	! 3	NULL 4	5	...	...	136	137
--------	--------	--------	--------	-----------	---	-----	-----	-----	-----

TABLICA

INDEKSY

Tablice znakowe – przykład 2

```
char word[137] = { 'h', 'e', 'j', '!' };
```

odpowiada zapisowi

```
word[0] = 'h';
```

```
word[1] = 'e';
```

```
word[2] = 'j';
```

```
word[3] = '!';
```

- ponieważ nie było cudzysłowu, kompilator nie dokończył inicjowania znakiem **null**;
- wszystkie elementy tablicy, poczynając od word[4] do word[137] włącznie zostaną zainicjowane zerami;
- ponieważ **null** ma kod **0**, łańcuch w tablicy word zostanie poprawnie zakończony.

Tablice znakowe – uwaga

```
char word[] = { 'h', 'e', 'j', '!' };
```

- jest to definicja tablicy znakowej o 4 elementach;
- znaku **null** tam nie będzie;
- tablica word nie przechowuje łańcucha znaków, ale pojedyncze znaki.

W przypadku definicji:

```
char word[] = { "hej!" };
```

- zostanie zarezerwowana pamięć dla 5 elementów tablicy znakowej word;
- kolejne elementy tablicy przechowują następujące znaki: 'h', 'e', 'j', '!' i null.

Przykład 4g

Tablice znakowe
- rozmiary

Przykład 4g: Program wyświetlający rozmiar zadanych tablic znakowych

```
4  #include <iostream>
5  #include <conio.h>
6  using namespace std;
7
8  int main() {
9
10     char nameFirst[] = { "Kasia" };
11     char nameSecond[] = {'K', 'a', 's', 'i', 'a'};
12
13     cout << "Rozmiar tablicy nameFirst = " << sizeof(nameFirst) << endl;
14     cout << "Rozmiar tablicy nameSecond = " << sizeof(nameSecond) << endl;
15
16     return 0;
17 }
```

```
Rozmiar tablicy nameFirst = 6
Rozmiar tablicy nameSecond = 5
```

Wpisywanie tekstu do istniejących tablic – przykład 1

Przykład funkcji, kopiującej łańcuchy:

```
void copyString(char stringA[], char stringB[]) {  
    for (int i = 0; ; i++) {  
        stringA[i] = stringB[i];  
        if(stringA[i] == NULL) break;  
    }  
}
```

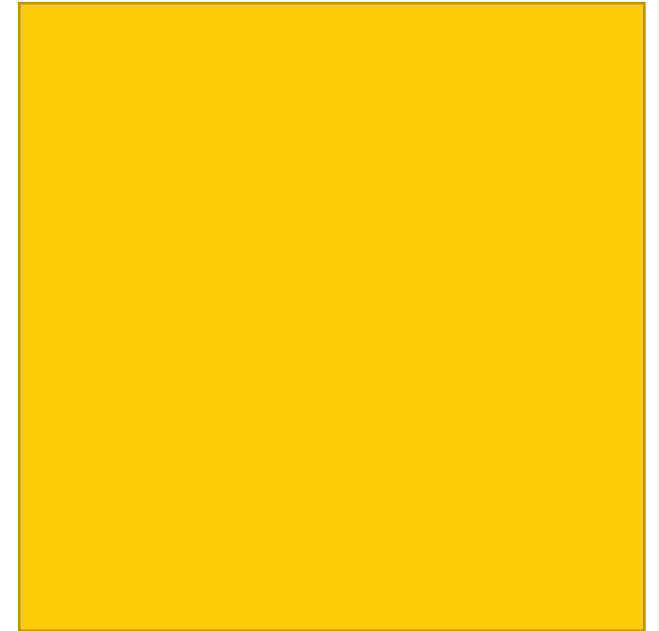
Wpisywanie tekstu do istniejących tablic – przykład 2

Inny przykład funkcji, kopiującej łańcuchy:

```
void copyString(char stringA[], char stringB[]) {  
    int i = 0;  
    do {  
        stringA[i] = stringB[i];  
    }  
    while (stringA[i++] != NULL);  
}
```


Tablice wielowymiarowe

Tablice wielowymiarowe

- Tablice można tworzyć z różnych typów obiektów.
- Można je też tworzyć z innych tablic np.

int table [3] [4];

Tablica **table** składa się z **3 wierszy** i **4 kolumn**:

table [0] [0]	table [0] [1]	table [0] [2]	table [0] [3]
table [1] [0]	table [1] [1]	table [1] [2]	table [1] [3]
table [2] [0]	table [2] [1]	table [2] [2]	table [2] [3]

Tablice wielowymiarowe w pamięci komputera

Elementy tablicy wielowymiarowej umieszczane są kolejno w pamięci komputera tak, że najszybciej zmienia się najbardziej skrajny prawy indeks. Tzn., że **tablica przechowywana jest „rzędami”**.

Przykład: `int Z [2] [4] = { 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 };`

spowoduje przypisanie wartości poszczególnym elementom tablicy

`Z [0] [0] = 10;    Z [0] [1] = 20;    Z [0] [2] = 30;    Z [0] [3] = 40;`

`Z [1] [0] = 50;    Z [1] [1] = 60;    Z [1] [2] = 70;    Z [1] [3] = 80;`

Sposoby na przekazywanie argumentów do funkcji

Tablice i inne
jako
argumenty
funkcji

Przekazywanie argumentów do funkcji

Do funkcji można przekazać argumenty.

Tak jak w matematyce, gdzie $y = f(x)$, tak w programowaniu przykładowa funkcja może wyglądać następująco:

int funkcja (int x)

gdzie *int x* jest argumentem funkcji.

Sposoby przekazywania argumentów do funkcji

1. Przekazywanie argumentów przez wartość.
2. Przekazywanie argumentów przez wskaźnik.
3. Przekazywanie argumentów przez referencję.
4. Przekazywanie tablic jako argument funkcji.

Przekazywanie argumentów przez wartość

- Funkcja zawiera argumenty wraz z ich typami, oddzielone przecinkami.
- Zmienna przekazana do funkcji jest jej kopią.
- Ponieważ w funkcji wszelkie operacje wykonują się na kopii zmiennych, dlatego widoczne są tylko w bloku funkcji.
- Aby można było widzieć zmiany poza ciałem funkcji, trzeba przypisać do odpowiednich zmiennych poza funkcją wartość zwracaną przez funkcję (słowo kluczowe *return*).
- Jedna funkcja może zwrócić tylko jedną wartość, w związku z czym modyfikacja może dotyczyć tylko jednej zmiennej spoza funkcji.

Przykład 4b

Funkcje –
przekazywanie
argumentów
przez wartość

Przykład 4b: Program czterokrotnie zwiększający wartość początkową

```
3  #include <iostream>
4  using namespace std;
5
6  int increase(int number)
7  {
8      // zmienna 'number' jest kopią zmiennej 'length'
9      number = number * 4;
10     return number;
11 }
12
13 int main()
14 {
15     cout << "Program zwiększający czterokrotnie liczbę początkową." << endl << endl;
16     int length = 250;
17     cout << "int length = " << length << endl;
18     // przypisujemy nową wartość dla zmiennej
19     length = increase(length);
20     cout << "result = " << length << endl;
21     return 0;
22 }
```

AP

```
Program zwiększający czterokrotnie liczbę początkową.

int length = 250
result = 1000

E:\PJ_PRG\LABORATORIA\Lab 4\Lab4_Przykłady\Lab4_Przykład4b
.
Naciśnij dowolny klawisz, aby zamknąć to okno...
```


Wskaźniki

Wskaźniki

- **Wskaźnik** jest typem zmiennej (**zmienną wskaźnikową**).
- Do wskaźnika można przypisać dowolny adres pamięci, na którą ten wskaźnik będzie wskazywał.
- Przekazując wskaźnik do funkcji, zostaje on przekazany przez wartość (czyli skopiowany), jednak prawdziwą wartością wskaźnika jest **adres pamięci**.
- Próbując wyświetlić wskaźnik, wyświetlony zostanie adres pamięci.
- Aby dostać się do prawdziwej wartości wskaźnika, trzeba posłużyć się **operatorem wyłuskania** * (**gwiazdka**) – operatorem pobrania wartości wskaźnika.

Wskaźniki

- Stosowanie wskaźników bardzo przyspiesza operacje na tablicach.
- Treścią wskaźnika jest informacja o tym, gdzie wskazywany obiekt się znajduje.
- np. `int *wsk` wskaźnik nazywa się „wsk” (bez gwiazdki). Gwiazdka mówi, że coś o nazwie „wsk” jest wskaźnikiem.

Wskaźniki – dynamiczne alokowanie pamięci

Wskaźniki – 4 ważne zastosowania:

1. Umożliwiają dynamicznie alokowanie pamięci RAM.
2. Zwiększają szybkość działania programu.
3. Pozwalają na przekazywanie podprogramom do pracy oryginalnych zmiennych jako argumentów (w tym również całych tablic).
4. Pozwalają na współpracę z urządzeniami zewnętrznymi.

Przykład 4h

Wskaźniki

Przykład 4h: Program prezentujący odnośnienie się do obiektu poprzez nazwę oraz wskaźnik, który na ten obiekt pokaże

```

3  #include <iostream>
4  using namespace std;
5
6  int main()
7  {
8      int zmienna = 6, drugi = 3; // zdefiniowanie 2 obiektów typu int
9      int* wskaznik; // zdefiniowanie wskaźnika
10
11     wskaznik = &zmienna; // wskaźnik pokazuje na adres obiektu zmienna;
12                        // adres jest podstawiony do wskaźnika operatorem przypisania =
13
14     // prosty wypis na ekran
15     cout << "zmienna = " << zmienna << endl;
16     cout << " -> a odczytana przez wskaznik = " << *wskaznik << endl;
17
18     zmienna = 12; // przypisanie nowej wartości do zmiennej
19                // wskaźnik cały czas pokazuje na ten obiekt i zauważa zmianę
20     cout << "zmienna = " << zmienna << endl;
21     cout << " -> a odczytana przez wskaznik = " << *wskaznik << endl;
22
23     *wskaznik = 100; // wskaźnik pokazywał na zmienną, więc do obiektu zmienna zostaje wpisana liczba 100
24                    // ! do obiektu można wpisać coś na różne sposoby:
25                    // 1) albo używając jego nazwy (zmienna)
26                    // 2) albo używając wskaźnika, który na ten obiekt pokazuje (*wskaznik)
27     cout << "zmienna = " << zmienna << endl;
28     cout << " -> a odczytana przez wskaznik = " << *wskaznik << endl;
29
30     wskaznik = &drugi; // wskaźnik nie pokazuje raz na zawsze na ten sam obiekt
31                        // można go łatwo przestawić, aby pokazywał na inny (drugi)
32                        // liczba 100 jest treścią zmiennej,
33                        // a wyrażenie *wskaznik odnosi się tutaj do obiektu drugi
34     cout << "zmienna = " << zmienna << endl;
35     cout << " -> a odczytana przez wskaznik = " << *wskaznik << endl;
36     return 0;
37 }

```

```

zmienna = 6
-> a odczytana przez wskaznik = 6
zmienna = 12
-> a odczytana przez wskaznik = 12
zmienna = 100
-> a odczytana przez wskaznik = 100
zmienna = 100
-> a odczytana przez wskaznik = 3

```


Przekazywanie argumentów przez wskaźnik

- Umożliwia ono modyfikację więcej niż jednej wartości więcej niż jednej zmiennej, występującej poza funkcją (bez użycia *return*).
- Wewnątrz funkcji nie są tworzone kopie zmiennych spoza funkcji (argumenty wskaźnikowe wskazują na zmienne spoza funkcji).
- Wskaźniki przekazywane są przez wartość. Wskaźnik jest typem zmiennej (zmienna wskaźnikowa). Mimo, że zostaje skopiowany, to wartość wyłuskana ze wskaźnika nie jest kopią.

Przykład 4c

Funkcje –
przekazywanie
argumentów
przez wskaźnik

Przykład 4c: Program modyfikujący wartości trzech zmiennych

Uwagi:

- Aby pobrać adres dowolnej zmiennej wystarczy napisać: **&nazwa_zmiennej**.
- Aby utworzyć zmienną wskaźnikową, to po typie zmiennej dopisujemy ***** (**gwiazdkę**).

```

1  ~
2  #include <iostream>
3  using namespace std;
4
5
6  void increaseLot(int* length, int* height, int* scales)
7  {
8      // zmienna '*length', '*height' i '*scales' nie są kopiami - operowanie na nich zmienia ich wartość w "całym" programie
9      // funkcja nie zwraca nic (ponieważ nie miałyby to sensu)
10     *length = *length * 2;
11     *height = *height * 3;
12     *scales = *scales * 4;
13 }
14
15 int main()
16 {
17     // zmienne
18     int length = 10;
19     int height = 100;
20     int scales = 1000;
21
22     cout << "Wartosci przed modyfikacja: " << endl;
23     cout << "length = " << length << endl;
24     cout << "heingt = " << height << endl;
25     cout << "scales = " << scales << endl << endl;
26
27     // wskaźniki do zmiennych
28     int* indicator_length = &length;
29     int* indicator_height = &height;
30     int* indicator_scales = &scales;
31
32     // wywołanie funkcji
33     increaseLot(indicator_length, indicator_height, indicator_scales);
34
35     // wyświetlenie nowych wartości
36     cout << "Wartosci po modyfikacji: " << endl;
37     cout << "length = " << length << endl;
38     cout << "heingt = " << height << endl;
39     cout << "scales = " << scales << endl << endl;
40     return 0;
41 }

```

Wartosci przed modyfikacja:

```

length = 10
heingt = 100
scales = 1000

```

Wartosci po modyfikacji:

```

length = 20
heingt = 300
scales = 4000

```

Referencja

- **Referencja** to bezpośredni adres pamięci zmiennej. Nie można jej zmienić, skasować, uszkodzić.
- **Adres** to nie tylko numer komórki pamięci. To dodatkowa informacja, jakiego typu obiekt znajduje się pod danym numerem.
- Nadpisanie referencji powoduje natychmiastową utratę danych (w odróżnieniu do wskaźnika, którego usunięcie nie spowoduje utraty zmiennej, na jaką wskazywał).

Przekazywanie argumentów przez referencję

- Jest ono łatwiejsze, niż korzystanie ze wskaźników.
- Zmienne wewnątrz funkcji nie są kopią, co oznacza, że operując na zmiennych referencyjnych operujemy też na zmiennych oryginalnych (modyfikujemy je).
- W funkcji tworzona jest dowolna liczba argumentów w raz z typami.
- Nazwy argumentów **poprzedzone są &**.

Przykład 4d

Funkcje –
przekazywanie
argumentów
przez
referencję

Przykład 4d: Program modyfikujący wartość zmiennej (wykorzystanie referencji)

```
4  #include <iostream>
5  using namespace std;
6
7  void change(int& number)
8  {
9      // modyfikując referencję modyfikujemy też zmienną oryginalną value
10     number = 111222333;
11 }
12
13 int main()
14 {
15     int value = 0;
16     cout << "value = " << value << endl;
17
18     // wywołanie funkcji (referencja zmiennej 'value')
19     change(value);
20
21     // wyświetlenie nowej wartości
22     cout << "changed value = " << value << endl;
23     return 0;
24 }
```

```
value = 0
changed value = 111222333
```


Przekazywanie tablicy jako argumentu funkcji

- Tablice przesyła się do funkcji, podając funkcji tylko adres początku tej tablicy.
- **Nazwa tablicy bez podania jej indeksu** jest **wskaźnikiem na pierwszy element tablicy (adresem jej zerowego elementu)**.
- W przypadku tablic dwuwymiarowych (lub większych) w argumencie funkcji należy podać wymiar tablicy (inaczej program nie skompiluje się, ponieważ kompilator nie będzie w stanie określić wielkości poszczególnych jej wymiarów).

Przesyłanie tablicy wielowymiarowej do funkcji

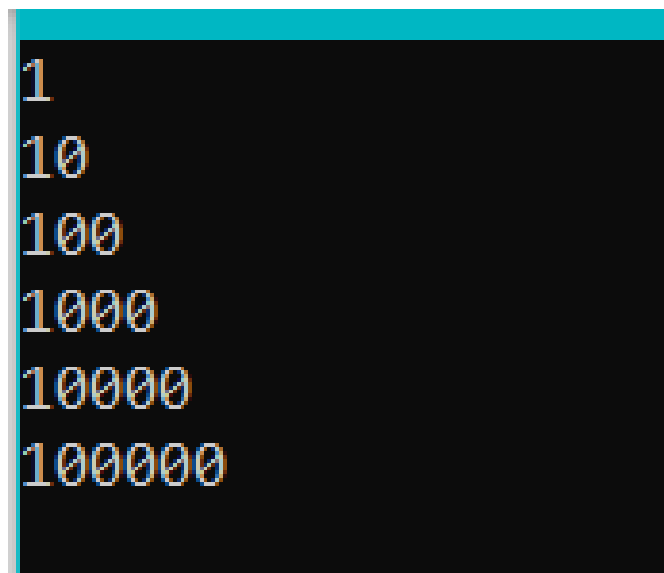
- Do funkcji przesyłany jest tylko adres początku tablicy.
- Powinien być znany typ elementów tej tablicy.
- Aby funkcja mogła łatwo obliczyć sobie, gdzie w pamięci znajduje się określony element, musi znać liczbę kolumn tej tablicy np. `void funkcjaA(int Z[ ][2])` lub `funkcjaB(int Z[5][2])`.

Przykład 4e

Funkcje –
przekazywanie
tablicy
jednowymiaro
wej jako
argumentu

Przykład 4e: Program wyświetlający tablicę jednowymiarową

```
3  #include <iostream>
4  using namespace std;
5
6  // przekazujemy przez wskaźnik
7  void display(int table[])
8  {
9      for (int t = 0; t < 6; t++)
10         cout << table[t] << endl;
11 }
12
13 int main()
14 {
15     int sampleArray[6] = { 1,10,100,1000,10000,100000 };
16
17     // nazwa tablicy to wskaźnik na tablica[0]
18     display(sampleArray);
19
20     return 0;
21 }
```


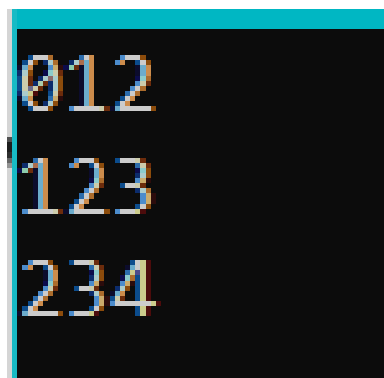
```
1
10
100
1000
10000
100000
```

Przykład 4f

Funkcje –
przekazywanie
tablicy
wielowymiarowej
jako argumentu

Przykład 4f: Program wyświetlający tablicę dwuwymiarową

```
3  #include <iostream>
4  using namespace std;
5
6  void display(int table[3][3])
7  {
8      for (int i = 0; i < 3; i++) {
9          for (int j = 0; j < 3; j++) {
10             cout << table[i][j];
11         }
12         cout << endl;
13     }
14 }
15
16 int main()
17 {
18     int sampleArray[3][3];
19
20     for (int i = 0; i < 3; i++)
21         for (int j = 0; j < 3; j++)
22             sampleArray[i][j] = i + j;
23
24     display(sampleArray);
25     return 0;
26 }
```


0	1	2
1	2	3
2	3	4

Zadania

*Do
samodzielnego
wykonania*

Zadanie 4.1

Znajdź największy element danej tablicy liczb całkowitych.
Liczbę elementów tablicy i ich wartości pobierz od użytkownika.

(1 p.)

Zadanie 4.2

Napisz program, który wskazuje najczęściej występujący element w tablicy liczb całkowitych. Liczbę elementów tablicy i ich wartości pobierz od użytkownika.

(2 p.)

Zadanie 4.3

Napisz program, który w zadeklarowanej tablicy dwuwymiarowej 10x10 umieszcza:

- w pierwszej kolumnie liczby od 0 do 9;
- w drugiej sumę tych liczb (np. 0+0, 1+1 itd..);

(1 p.)

*** Część bonusowa:**

- w trzeciej – kwadraty tych liczb;
- w czwartej – sumę numeru wiersza i numeru kolumny;
- w piątej – wynik różnicy numeru wiersza i numeru kolumny;
- w pozostałych kolumnach 0 (interpretacja graficzna tablicy poniżej).

(*2 p.)

Wskazówki do zad. 4.3

1. **<conio.h>**

Conio oznacza Console-Input-Output. conio.h to niestandardowy plik nagłówkowy używany m. in. w C++. Ten plik zawiera funkcje wejścia-wyjścia konsoli, używane przez kompilatory.

2. **<iomanip>**

Manipulatory IO; nagłówek zapewniający manipulatory parametryczne. Szerzej – dokumentacja:

<https://docs.microsoft.com/pl-pl/cpp/standard-library/iomanip?view=msvc-160>